

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I UPPSALA**

DOM
2014-04-24
Meddelad i
Uppsala

Mål nr
2031-13 E
4971-13 E
Enhet 2

SÖKANDE

Upplands Boservice AB, 556129-2763

Ombud:

Advokaten Lotten Blomkvist
Ahlford Advokatbyrå AB
Box 1111
751 41 Uppsala

MOTPART

AB Enköpings Hyresbostäder, 556054-7050

Ombud:

Advokaterna Anna Eriksson och Per Sjödin
Advokatfirman Nordia KB
Box 70389
107 24 Stockholm

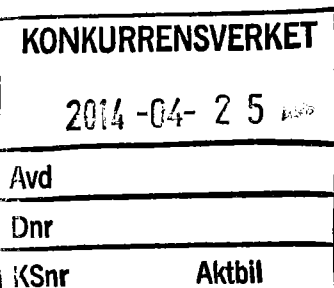
SAKEN

Offentlig upphandling

DOMSLUT

Förvaltningsrätten bifaller ansökan i den del som avser skötsel av yttre miljö – vinterväghållning inklusive sandupptagning, jour/beredskap samt taksfattning (anbudsområde 5) – och förordnar att upphandlingen i denna del görs om.

Förvaltningsrätten avslår ansökan i övrigt.

Dok.Id 114720

Postadress
Box 1853
751 48 Uppsala

Besöksadress
Kungsgatan 49

Telefon
018-16 73 00

Telefax
018-16 73 43

E-post: forvaltningsratteni uppsala@dom.se

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-16:00

BAKGRUND

AB Enköpings Hyresbostäder, förkortad EHB, har genomfört en upphandling avseende driftentreprenad inom fem anbudsområden, bl.a. städning, tomtmarksskötsel och vinterväghållning, förkortad upphandlingen. Upphandlingen genomfördes med ett öppet förfarande enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, förkortad LOU. Upplands Bostads AB, förkortad bolaget, hade lämnat anbud i upphandlingen. I tilldelningsbeslut den 11 april 2013 antog EHB anbudet från Svensk Markservice AB, förkortad SMS, vad gäller anbudsområdena 3 och 4, dvs. skötsel av yttre miljö – tomtmarksskötsel – avseende område I och II (förkortad område 3 och 4). Den 18 september 2013 fattade EHB ett tilldelningsbeslut och antog Maskinringen Upplands anbud, vad avser anbudsområde fem, dvs. skötsel av yttre miljö – vinterväghållning inklusive sandupptagning, jour/beredskap samt taksfattning (förkortad område 5). Bolaget har ansökt om överprövning avseende anbudsområde 3, 4 och 5 i upphandlingen.

Förvaltningsrätten kommer här efter att dela upp sin bedömning i två delar. Upphandlingsområdena 3 och 4 behandlas för sig och upphandlingsområde 5 för sig.

YRKANDEN

Bolaget yrkar att upphandlingen, avseende område 3 och 4, ska göras om alternativt att upphandlingen ska rättas på så sätt att bolaget tilldelas kontraktet för områdena 3 och 4.

Bolaget yrkar att upphandlingen, avseende område 5, ska göras om, alternativt att upphandlingen ska rättas på så sätt att bolaget tilldelas kontraktet för område 5.

GRUNDER M.M.

Anbudsområde 3 och 4

Bolaget

Till stöd för sin talan anför bolaget bl.a. följande.

Två separata tilldelningsbeslut

Det förhållandet att EHB inom ramen för samma upphandling har meddelat två separata tilldelningsbeslut strider mot LOU.

Oproportionerliga krav

Det finns ett antal oproportionerliga krav i upphandlingen. Exempelvis saknas helt behov av kraven på trafikplaneringsplan som finns i UF3.31 och SF3.1 för de aktuella uppdragen. EHB har vidare ställt krav på yrkesbevis för väg- och anläggningsarbete i SF3.32. Sådana arbeten omfattas dock inte av aktuell entreprenad. Eftersom kraven saknar betydelse för genomförandet av uppdragen är de oproportionerliga och kan ha inneburit att potentiella leverantörer avstått från att lämna anbud. Bolaget ifrågasätter även EHB:s möjlighet att vid sidan av upphandlat kontrakt ta in annan leverantör för utförandet av ändrings- och tilläggsarbeten (förkortad ÄTA-arbeten). Detta krav är oproportionerligt. Vidare är de i SF5.1 uppställda vitesklausulerna, om de skulle utfalla, orimligt betungande och oproportionella.

Uppdragets omfattning och entreprenadområdets gränser

Det råder stor oklarhet avseende uppdragets omfattning och entreprenadområdets gränser. Omfattningen och gränserna har inte tillräckligt klart angetts i förfrågningsunderlaget. I förfrågningsunderlagets handling teknisk beskrivning avseende lövhantering anges inte vad som ingår i uppdraget och hur priset ska beräknas. Beställaren har rätt att efter egen bedömning beställa lövupptagning med manuell krattning istället för maskinell lövblåsning. De två alternativen skiljer sig åt avsevärt i fråga om resurser

och tidsåtgång. Oklarheten lämnar öppet för olika tolkningar vilket gör att lämnade priser är ojämförbara.

ÄTA-arbeten

Av SF2.6 framgår att EHB kan beställa ÄTA-arbeten av annan leverantör samtidigt som det i den tillhörande gränsdragningslistan framgår att leverantören är ansvarig för arbetsuppgiften. Av förfrågningsunderlaget och EHB:s svar på lämnade frågor ges inte klart besked om vad som gäller rörande ansvarsfördelningen för eventuella ÄTA-arbeten utförda av någon annan än den upphandlande leverantören. EHB har framhållit att SF gäller före gränsdragningslistorna. Av SF s. 1 framgår att pyramidregeln ska gälla. Vidare kan av UF3.22 och SF1.1 möjligen utläsas en viss rangordning. Något ytterligare framgår inte rörande handlingarnas tyngd. Gränsdragningslistan är mer utförlig än SF rörande ansvarsfördelningen för ÄTA-arbeten. Eftersom SF inte säger något om ansvarsfördelningen borde gränsdragningslistan gälla. Detta framgår dock inte av förfrågningsunderlaget. Trots direkt fråga från leverantör har EHB valt att inte förtydliga ansvarsfördelningen rörande ÄTA-arbeten utan endast framhållit att SF gäller före gränsdragningslistan. Endast gränsdragningslistan ger svar rörande ansvarsfördelningen. Därför ger EHB:s svar ingen vägledning. Oklarheter har kvarstått kring leverantörens ansvar för arbeten utförda av andra. Detta innebär att upphandlingen brister i tydlighet och transparens samt strider mot LOU.

Oklarheten kan uppenbart ha påverkat anbudsgivarnas prissättning för entreprenaden. Risker för att leverantören kommer att få ta ansvar för arbeten utförda av annan måste rimligen leda till högre priser. Priserna har också varierat kraftigt i upphandlingen. Osäkerheten i ansvarsfrågan har påverkat bolagets prissättning på så sätt att bolagets pris kommit att bli högre än vad som varit fallet om EHB, innan anbudstidens utgång, gett

klart svar på frågan om ansvarsfördelning. Bolaget har därigenom lidit eller riskerat att lida skada.

Frågor och svar

Det stora antalet frågor som ställts under upphandlingsförfarandet talar för att förfrågningsunderlaget brustit i tydlighet och förutsebarhet. EHB har inte svarat på alla frågor som ställts. Bl.a. har EHB inte svarat på frågorna om vad som utgör de fysiska gränserna för entreprenaden, uppdragets omfattning och vad som avses med sopning av ytor med markbeläggning. Inte heller har klart svar lämnats på frågan om ansvarsfördelning och EHB:s möjlighet att ta in annan entreprenör. Då något klargörande inte givits i EHB:s svar har förfrågningsunderlaget alltjämt varit otydligt. Möjligheten att ställa följdfrågor har saknats p.g.a. att frågefunktionen i Kommers upphandlingssystem stängts ned. Enligt UF2 har EHB haft ett ombud under anbudstiden. Det anges inte någon kontaktuppgift till honom i förfrågningsunderlaget. Istället framgår kontaktuppgifter till en annan person. Efter det att funktionen för frågor och svar stängts ned, och utan att information om hur frågor skulle ställas under den förlängda anbudstiden gått ut till anbudsgivarna, har det således inte stått klart hur frågor skulle ställas.

Av UF3.23 framgår följande. Fråge- och svarsfunktionen i Kommers Anons innebär att frågor ställs och svar distribueras enbart i denna funktion. Frågor ställs senast tio dagar innan anbudstiden går ut. Svar lämnas senast sex dagar innan anbud ska lämnas. Med anledning av frågor kan kompletteringar och förtydliganden lämnas. Anbudsgivare ska beakta dessa innan anbud lämnas.

Förfarandet som anges i UF3.23 har inte följts. Samtliga frågor som i tid kommit in via Kommers har besvarats av EHB innan den angivna svarsdagen gått ut. Trots detta valde EHB att förlänga anbudstiden med hänvisning

till att svaren lagts ut för sent. Frågefunktionen stängdes ned när den sista svarsdagen hade gått ut. Någon information om att frågor kunde ställas och besvaras under den förlängda anbudstiden och hur detta skulle gå till, har inte gått ut till anbudsgivarna. EHB har inte heller informerat om att frågor och svar under nämnda tid skulle publiceras under kompletteringar och dokument i Kommers istället för under frågor och svar.

Ett par dagar efter den i förfrågningsunderlaget bestämda svarstiden publicerades ytterligare frågor och svar, dock inte på det sätt som angetts i UF3.23. Istället har frågorna och svaren hamnat under avsnitten kompletteringar respektive dokument. Den i förfrågningsunderlaget angivna kontaktpersonen Lena Hagman meddelade den 27 mars 2013 att hon slutat. EHB har inte informerat om någon alternativ kontaktperson.

Hanteringen av frågor och svar under förlängningstiden strider mot förfrågningsunderlaget. Det finns risk för att leverantörer inte uppmärksammas på att nya frågor och svar inkommit efter den i förfrågningsunderlaget angivna tiden. Vidare har leverantörerna inte haft möjlighet att ställa kompletteringsfrågor med anledning av de svar som publicerats under kompletteringar och dokument p.g.a. att frågefunktionen hade stängts av och att ingen information lämnats om hur frågor skulle ställas. Eftersom vissa anbudsgivare, trots att frågefunktionen hade stängts av, kunde ställa frågor strider upphandlingen mot likabehandlingsprincipen. Vidare ifrågasätts om samtliga frågor och svar har publicerats. Alla leverantörer som velat ställa frågor har inte haft möjlighet att göra det. EHB:s oprecisa svar på ställda frågor i ett sent skede i upphandlingen har inneburit att tid saknats för att ställa ytterligare frågor.

Den bristande hanteringen av frågor och svar strider mot LOU och principerna om transparens och likabehandling. Prissättningen och leverantörer-

nas möjlighet att lämna konkurrenskraftiga anbud kan ha påverkats av dessa brister.

Felaktiga utvärderingsmallar och svarsmallar

Förfrågningsunderlaget och de tillhörande svarsmallarna är bristfälliga och innehåller ett stort antal felaktigheter samt motstridiga uppgifter. EHB har vidgått att de använda utvärderingsmallarna inte stämmer överens med de anbudsprislister som anbudsgivarna har haft att lämna sina prisuppgifter i och som ligger till grund för utvärderingen. EHB har vitsordat att utvärderingen strider mot förfrågningsunderlaget. EHB har manuellt summerat och lyft in de lämnade priserna i en annan utvärderingsmall än den mall som bifogats förfrågningsunderlaget och fyllts i av anbudsgivarna.

Vidare har EHB utvärderat andra områden än de som skulle utvärderas enligt förfrågningsunderlagets svarsmall. EHB har utvärderat fyra punkter för område 3 och sex punkter för område 4 som inte fanns med i förfrågningsunderlagets svarsmall. I den utvärderingsmall som EHB använt har dessutom, i flera fall fel, fel enhet utvärderats för fler poster. Flera fel-skrivningar har också skett och vissa priser har blivit felaktigt återgivna. Fel pris har således kommit att ligga till grund för utvärderingen. Av utvärderingsmallen framgår att à-priser per tillfälle/enhet ska viktas med tio procent i förhållande till övriga delar. Trots detta har anbudet som haft lägst sammantaget à-pris erhållit 13,396 poäng istället för 10 poäng. Av utvärderingsrapporten framgår vidare att fel pris angetts som lägst. Lägst sammantaget à-pris uppgick till 126 912 kr och inte 170 023,20 kr såsom angivits i utvärderingsrapporten.

Det är inte möjligt att med hjälp av utvärderingsrapporterna kontrollera att utvärderingen korrekt återspeglar de lämnade anbuden. Dessutom har de till förfrågningsunderlaget bifogade svarsmallarna inte gjort korrekta uträkningar och i vissa prismallar har felaktiga formler och mängder angetts.

Bl.a. har svarsmallen, som leverantörerna varit bundna att hålla sig till, inte räknat med p. T1.21 ytor av sten. Den felaktiga och förändrade utvärderingsmallen, frångåendet av förfrågningsunderlaget och den felaktiga utvärderingen innebär att upphandlingen strider mot LOU och principerna om transparens och likabehandling. Nämnade felaktigheter och brister kan ha påverkat prisutvärderingen och därmed vilken anbudsgivare som tilldelats kontrakt. Bolaget har p.g.a. detta lidit eller riskerat att lida skada.

Skada

Bolagets anbud har uppfyllt samtliga skall-krav. Upphandlingen brister i förutsägbarhet på ett sätt som har påverkat anbudsgivarnas möjligheter att lämna konkurrenskraftiga anbud. Prisskillnaderna i de lämnade anbuden har varit extremt stora. Utifrån det stora antalet brister som förelegat i förfrågningsunderlaget och vid utvärderingen är det inte möjligt att göra en korrekt jämförelse av anbuden. Om förfrågningsunderlaget hade varit korrekt och förutsebart utformat samt utvärderingen skett på ett korrekt sätt, är det sannolikt att bolaget skulle ha lämnat ett anbud med lägst pris. Bolaget har därmed lidit eller riskerat att lida skada.

EHB

EHB bestrider bifall till bolagets yrkanden och anför bl.a. följande.

Separata tilldelningsbeslut

Det är oklart vad bolaget åsyftar med två separata tilldelningsbeslut. Fem tilldelningsbeslut har fattats i upphandlingen, ett för varje anbudsområde. När det gäller det faktum att separata tilldelningsbeslut fattats avseende respektive anbudsområde i en och samma upphandling är det inte ett förfarande som är ovanligt eller strider mot LOU. Det bestrids att det skulle ha förekommit några fel eller brister i förfrågningsunderlaget eller under upphandlingsförfarandet i övrigt.

Oproportionerliga krav

EHB har uppställt krav angående trafikordningsplaner, TA-planer. I aktuellt bostadsområde förekommer regelbundet arbete i närhet till och i direkt anslutning till allmän väg. Vidare ingår i entreprenaden sådana arbeten som typiskt sett inverkar på trafikförhållandena, framför allt sikten. Exempel härpå är beskärning av buskar och träd. Det bestrids att det saknas behov av TA-planer. Kravet är proportionerligt.

I förfrågningsunderlaget uppställs även som krav att minst ett av fyra angivna yrkesbevis måste innehas. Ett av dessa avser väg- och anläggningsarbete. I anläggningsarbete inkluderas olika former av arbeten hänförliga till tomtmarksskötsel. Detta yrkesbevis är relevant. Vidare är yrkesbevis ett stöd för att viss branschstandard uppnås. Det föreliggande kravet har alltså varit relevant och därmed även proportionerligt.

Av vilken anledning det skulle vara oproportionerligt att anlita andra leverantörer för ÄTA-arbeten är oklart. Det bestrids dock att så skulle vara fallet.

Fastighetsägare som inte uppfyller sina förpliktelser kan åläggas böter samt skyldighet att ersätta kommunen för eventuella kostnader. Därtill kan skadeståndsansvar aktualiseras. Mot denna bakgrund är ställda vitesbelopp inte orimliga på något sätt. I sammanhanget saknas betydelse om vitesbeloppet möjligen kan vara betungande för vissa entreprenörer. Kravet är relevant och proportionerligt.

Det bestrids att de förutsättningar som ställts upp skulle vara oproportionerliga. Dessutom har bolaget inte på något sätt lidit eller riskerat att lida skada till följd av det som anförts om proportionalitet. Bolaget har nämligen såväl angivit anbud som uppfyllt samtliga ifrågasatta krav.

Uppdragets omfattning och entreprenadområdets gränser

Entreprenadområdets gränser har framgått av förfrågningsunderlaget, bl.a. genom de i förfrågningsunderlaget ingående ortofotografierna och översiktskartorna. Förfrågningsunderlaget har varit transparent. Några oklarheter eller otydligheter rörande uppdragets omfattning eller entreprenadområdets gränser har inte förelegat. Den invändning som bolaget gjort ifråga om metoden för hantering av löv avser endast en begränsad del av entreprenaden, nämligen omhändertagandet av löv intill buskar, p T1.122 i den tekniska beskrivningen avseende tomtmarksskötsel. Det är uteslutande i detta klart och avgränsade hänseende som EHB förbehållit sig en rätt att beställa manuell krattning istället för maskinell lövblåsning. Det framgår explicit av den högre rangordnade p. T1.1 att, i fråga om buskage, alla löv ska tas om hand. Vidare anges att räfsning ska ske, men att merparten av lövmassorna kan omhändertas maskinellt. Även om manuell krattning möjligen tar mer tid och resurser i anspråk har anbudsgivarna haft att räkna med att arbetena gällande lövhantering i stort ska genomföras med en kombination av manuellt och maskinellt arbetssätt. Det är på intet sätt ovanligt när det gäller entreprenader av aktuellt slag. Vidare framgår av p. T1.122 i den tekniska beskrivningen avseende tomtmarksskötsel vad som faktiskt ingår i uppdraget. I fråga om priset har klart och tydligt framgått i de särskilda föreskrifterna respektive den tekniska beskrivningen att tjänsterna ska utföras till ett fast pris. Det föreligger inte några oklarheter när det gäller hanteringen av löv i anslutning till buskage. Även vad gäller hanteringen av löv i stort framgår vilka tjänster som efterfrågas och vilken prissättning som gäller. Förfrågningsunderlaget har således varit transparent. Alla anbudsgivare har behandlats lika och de har haft samma information att utgå från.

ÄTA-arbeten

I p. SF2.6 anges bl.a. att entreprenören ska vara skyldig att utföra ÄTA-arbeten och att beställaren har rätt att anlita annan entreprenör eller själv utföra sådana arbeten utan att entreprenören är berättigad till ersättning för uteblivna arbeten. Den fråga som ställts under anbudstiden, ”är det rätt uppfattat att B kan beställa ÄTA-arbeten av annan när det i gränsdragningslistan står att E är ansvarig för arbetsuppgiften?”, har besvarats med ”Ja. SF-delen gäller före gränsdragningslistan”. Som frågan är avfattad har den inte berört spørsmålet huvudvida den vinnande anbudsgivaren även är ansvarig för sådana eventuella ÄTA-arbeten som utförs av annan leverantör. Innebörden är att EHB har rätt att anlita en annan entreprenör för utförandet av ÄTA-arbeten. En vinnande anbudsgivare svarar endast för de ÄTA-arbeten som de facto utförs. Något ansvar för ÄTA-arbeten, vilka upphandlas separat, och som sedermera utförs av annan entreprenör föreligger inte. Det finns ingen osäkerhet i ansvarsfrågan. Inte heller har det förelegat någon oförutsebarhet i uppdragets omfattning. Det bestrids att utformningen av förfrågningsunderlaget inverkat på anbudsgivarnas möjligheter att avge anbud och/eller prissättning. Alla anbudsgivare har blivit behandlade på likadant sätt och har haft samma förutsättningar. Förfrågningsunderlaget har i denna del varit transparent. Bolaget har inte lidit eller riskerat att lida skada.

Prissättningen avseende tillkommande ÄTA-arbeten har legat till grund för utvärderingen. Skälet är att dessa priser är relevanta då ÄTA-arbeten kan komma att aktualiseras. Huruvida så är fallet kan dock inte av naturliga skäl anges i detta skede.

Frågor och svar

Det är inte ovanligt när entreprenader av aktuellt slag upphandlas att många frågor ställs. EHB har valt att förlänga anbudstiden då vissa frågor besvarats sent. Det har stått EHB fritt att göra så. Vidare har information

om detta publicerats och delgivits samtliga potentiella anbudsgivare. Den sista dagen att inkomma med anbud var den 2 april 2013, istället för den 25 mars 2013. När det gäller frågor och svar var sista dagen för publicering ursprungligen den 14 mars 2013. Frågor har dock inkommit efter detta datum. Eftersom anbudstiden förlängts har även dessa frågor besvarats. Ingen fråga och inget svar har publicerats efter den 25 mars 2013. Således har informationen funnits tillgänglig minst sex dagar innan anbudstidens utgång, vilket har varit i enlighet med förfrågningsunderlagets krav.

Samtliga under anbudstiden inkomna frågor har besvarats. Det bestrids att EHB:s svar inte korresponderar med de ställda frågorna. Svaren har inte varit oprecisa. Det har funnits möjlighet att begära ytterligare förtydliganden genom att ställa nya frågor, om någon ansett att det förelegat oklarheter.

De frågor som ställts vid sidan om svarsfunktionen i Kommers har, i enlighet med p. UF3.24, ställts till EHB:s ombud under anbudstiden. Av p. UF3.24 kan utläsas att frågor även har varit möjliga att ställa utanför Kommers system. Oavsett på vilket sätt frågor ställts har emellertid samtliga anbudsgivare haft möjlighet att ta del av svaren. Svaren har redovisats elektroniskt och funnits tillgängliga för alla anbudsgivare vid samma tidpunkt. Vidare framgår av upphandlingsföreskrifterna att ställda frågor kan resultera i att förfrågningsunderlaget kompletteras eller förtydligas. Även kompletterande handlingar har publicerats. Det ankommer på anbudsgivarna att aktivt ta del av samtliga kompletteringar och förtydliganden. Omständigheten att Lena Hagman slutat saknar betydelse. Kompletterande frågor skulle ställas till EHB:s ombud, jfr p. UF.2 kontaktpersoner. Kontaktuppgifterna till EHB framgår av förfrågningsunderlaget. Såväl postadress som telefonnummer och e-postadress har angivits. Om det är en brist att inte uppge att ombudet har samma kontaktuppgifter som EHB, har bristen i vart fall varit godtagbar. En eventuell brist har inte inverkat på an-

budsgivarnas möjligheter att avge anbud och än mindre på prissättningen. Förfrågningsunderlaget har varit transparent.

Felaktiga utvärderingsmallar och svarsmallar m.m.

EHB har inte frångått förfrågningsunderlaget vid utvärderingen eller ändrat uppställda utvärderingskriterier. Av p. UF3.52 framgår att avtal träffas med den anbudsgivare som offererat lägst pris. Av samma p. framgår vidare viktningen av offererade priser. Utvärderingen har genomförts på så sätt att den anbudsgivare som offererat lägst pris har tilldelats aktuellt anbudsområde.

Avseende områdena 3 och 4 medger EHB att de utvärderingsmallar som ingått i förfrågningsunderlaget inte i alla delar överensstämmer med innehållet i respektive anbudslista. Utvärderingen har dock skett utifrån den information som angivits i anbudslistorna, vilka ingått i förfrågningsunderlaget och fyllts i av samtliga anbudsgivare. Vad gäller volymer har EHB vid utvärderingen i samtliga fall utgått från de uppgifter som angetts i anbudsprislistorna. De poster som berörs när det gäller område 3 och 4 är beskärning av prydnadsbuskar och gödsling av formklippta buskage. De volymangivelser som framgått av de utvärderingsmallar som tillämpats har varit skrivfel. De volymer som beaktats är 1 000 m² respektive 500 m². Även uppgifter om posterna säkerhetsbeskärning, bruksbuskage, gödsling rabattrosor, jordförbättring, rabattrosor och byte strid sand, som ingår i område 3, återfinns i anbudsprislistan. Detsamma gäller, i fråga om område 4, posterna säkerhetsbeskärning, bruksbuskage, gödsling rabattrosor, jordförbättring rabattrosor, byte strid sand, inoljning lek- och idrottsutrustning, samt lagning sandlådesarger. Bolaget har lämnat in pris på samtliga nämnda poster.

När det gäller byte av bakbar sand, ingående i område 3 och 4, har den efterfrågade tjänsten endast beaktats en gång vid utvärderingen såsom

anges i anbudsprislistorna. Byte av bark lekytor, som ingår i område 4, har beräkningen skett utifrån den volym som angetts i anbudsprislistan, dvs. 30 m². Den volymangivelse som framgått av den tillämpade utvärderingsmallen är ett skrivfel. Det är riktigt att den automatiska summeringen i anbudsprislistan avseende posten ytor av sten i p. T1.21, när det gäller såväl område 3 som 4, inte kommit att ingå i den automatiska summeringen av bolagets fasta pris. Det måste ha varit någon form av inmatningsfel. För övriga anbudsgivare har det inte förelegat några problem i detta hänseende, dvs. summeringen av posten har skett. I vilket fall som helst har det bara varit till bolagets fördel att priset avseende ytor av sten inte medräknats i det fasta priset. Bolagets pris skulle ha varit ännu högre om så skett. EHB har alltså vid utvärderingen godkänt det angivna priset 0 kr. Vidare har lägsta pris avseende anbudsområde 3 angivits felaktigt i fältet lägsta anbudet avseende å-priser per tillfälle/enhet. Vidare har det uppstått fel vid viktningen. Varken denna eller övriga påtalade brister har dock inverkat på resultatet av utvärderingen.

EHB har numera gjort jämförande utvärderingar avseende område 3 och 4. Dessa utvärderingar har genomförts utifrån informationen i föreliggande anbudsprislistor och i enlighet med de utvärderingsmallar som ingick i förfrågningsunderlaget. Även av de jämförande utvärderingarna framgår att SMS offererat lägst pris. Bolaget skulle således inte ha tilldelats område 3 och 4 oavsett om de ursprungliga utvärderingsmallarna tillämpats och de invändningar som framförts beaktats. Bolaget har alltså inte lidit eller riskerat att lida skada med anledning av de påstådda bristerna.

Skada

Bolaget har, med anledning av de påstådda bristerna i upphandlingen, varken lidit eller riskerat att lida någon skada.

Anbudsområde 5

Bolaget

Till stöd för sitt yrkande om att upphandlingen ska göras om anför bolaget bl.a. följande beträffande område 5.

Underlagen brister ifråga om transparens. Förfrågningsunderlaget är bristfälligt utformat vad avser angivandet av entreprenadens gränser och vad som omfattas av vissa delar av uppdraget. Av förfrågningsunderlaget och där ingående ortofotografier framgår att gångvägar inte ingår i entreprenadområdet, trots att dessa ingår i uppdraget idag och då ansvaret för snöröjning av aktuella områden borde ligga på EHB. Vidare omfattas enligt aktuella ortofotografier inte vissa parkeringsområden som hör till berörda fastigheter och som idag ingår i uppdraget. Trots att frågor ställts om entreprenadområdets gränser har svar inte givits. I svar på ställd fråga om områdets gränser har endast angivits att "*med entreprenadområde förstås de fysiska gränserna för entreprenaden*". Det nämnda svaret klargör knappast var gränserna för entreprenadområdet går, detta särskilt mot bakgrund av att fastigheternas gränser inte synes utgöra den faktiska gränsen för entreprenaden. Då bolaget har utgått från att gångvägar och parkeringsområden som ligger inom berörda fastigheter ingått i uppdraget har bolagets pris sannolikt, till följd av uteblivna svar rörande områdets gränser och otydliga förfrågningsunderlag, kommit att bli högre än andra anbudsgivares. Den aktuella bristen i förfrågningsunderlaget och den bristande transparensen har således inneburit att bolaget lidit skada eller kan komma att lida skada.

Vidare har EHB framhållit att såväl parkeringsplatser som gångvägar ingår i uppdraget. EHB har också hänvisat till skrivningen i den tekniska beskrivningen vad gäller vinterväghållning, att snöröjning och halkbekämpning bl.a. ska ske av gångvägar, tillträde till parkeringsplaster, samt trottoar runt byggnad. Nämnda uppgifter står i strid med gränsdragningsmarke-

ringar på ortofotografierna som EHB nu hävdar utvisar entreprenadens faktiska gräns. Bolaget hänvisar till markeringar i kopior på ortofotografierna och uppger att det av dessa framgår att samtliga gångvägar, trottoarer runt fastigheter, samt parkeringsplatser inte ingår. Markeringarna visar alltså de områden som tidigare ingått i entreprenaden men som inte ligger inom på "ursprungsortofotografierna" angivna områden.

EHB

EHB bestrider ansökan i dess helhet och anför bl.a. följande. EHB invänder mot påståendet att förfrågningsunderlaget inte är transparent avseende entreprenadens omfattning. I detta hänseende framhålls att det i upphandlingsföreskrifterna under punkten UF3.22 "Förteckning över förfrågningsunderlag" angivits att detsamma bl.a. inkluderar "Ortofoton av fastigheterna". Detsamma framgår av de särskilda föreskrifterna under avsnitt SF1.1. Av fotografierna framgår vilket fysiskt område den aktuella entreprenaden omfattar. Dessutom har en översiktskarta funnits tillgänglig. Av handlingarna syns tydligt att området inkluderar såväl parkeringsplatser som gångvägar. Vidare framgår explicit av gränsdragningslistan för vinterväghållning och sandupptagning att bl.a. gångvägar och parkeringsplatser omfattas av entreprenaden (T1.21 och T1.22). Det faller på sin egen orimlighet att gångvägar och parkeringsplatser inte skulle inkluderas i entreprenaden. Några motstridiga uppgifter har inte lämnats varken i förfrågningsunderlaget eller vid jämförelse med föreliggande ortofotografier. Underlagen kompletterar varandra.

DOMSKÄL

I mål om offentlig upphandling grundar rätten sin prövning på de omständigheter som sökanden åberopar och parterna får själva bära ansvaret för utredningen, jfr rättsfallet RÅ 2009 ref. 69.

Grund för ingripande mot upphandlingen föreligger enligt 16 kap. 6 § LOU om den upphandlande myndigheten har brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § LOU eller någon annan bestämmelse i LOU och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada. Av rättsfallet HFD 2013 ref. 53 följer att sökanden ska visa att denne har lidit eller kan komma att lida skada p.g.a. de påtalade bristerna för att ett ingripande ska kunna aktualiseras.

I 1 kap. 9 § LOU anges bl.a. följande. Upphandlande myndigheter ska behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt. Vid upphandlingar ska vidare principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet iakttas.

I rättsfallet RÅ 2002 ref. 50 uttalats att de skiftande förhållanden som förekommer i det ekonomiska livet gör att även förfrågningsunderlag och utvärderingsmodeller som inte är optimalt utformade får godtas under förutsättning att de principer som bär upp det upphandlingsrättsliga regelverket inte träds för när.

Anbudsområde 3 och 4

Flera tilldelningsbeslut

Bolaget har anfört att det strider mot LOU att EHB inom ramen för samma upphandling har meddelat två separata tilldelningsbeslut. Av utredningen i målen framkommer att EHB har fattat tilldelningsbeslut för i upphandlingen olika förekommande anbudsområden. Att dela upp en upphandling i olika anbudsområden är en åtgärd som enligt förvaltningsrättens mening inte generellt sett kan anses strida mot LOU. Bolaget har vidare inte närmare konkretiserat varför EHB:s förfarande att fatta separata tilldelningsbeslut strider mot LOU. Mot bakgrund av det som bolaget har anfört i denna del kan förvaltningsrätten inte finna att det föreligger någon brist i upphandlingen.

Proportionalitetsprincipen

Vidare har bolaget anfört att kraven på trafikordningsplaner och yrkesbevis för väg- och anläggningsarbeten samt den av EHB förbehållna rätten att ta in annan leverantör för utförandet av ÄTA-arbeten är oproportionerliga. EHB har påstått att bolaget inte på något sätt lidit eller riskerat att lida skada till följd av de anförda bristerna om proportionalitet eftersom bolaget såväl angivit anbud som uppfyllt samtliga ifrågasatta krav. Bolaget har inte invänt mot EHB:s påstående. Däremot har bolaget också uppgett att dess anbud uppfyllt kraven i upphandlingen. Vidare har bolaget inte närmare konkretiserat på vilket sätt de eventuella bristerna i proportionalitet påverkat utvärderingen av anbuden, bolagets utformning av sitt anbud eller bolagets förhållanden i övrigt. Mot denna bakgrund kan bolaget, eftersom dess anbud uppfyllt kraven i upphandlingen, inte anses ha lidit eller riskerat att lida skada av de påstådda proportionalitetsbristerna vad gäller trafikordningsplaner, yrkesbevis och ÄTA-arbeten. Grund för ingripande mot upphandlingen saknas följaktligen i dessa delar.

Bolaget har även angett att de i SF5.1 uppställda vitesklausulerna, om de skulle utfalla, är orimligt betungande och oproportionella. EHB anser att vitesbeloppen inte är orimliga på något sätt och att kraven är relevanta och proportionerliga. Förvaltningsrätten noterar att vitesklausulerna i SF5.1 omfattar områdena 3, 4 och 5. Bolaget har inte konkretiserat varför och på vilket sätt vitesklausulerna för områdena 3 och 4 inte är proportionella. Inte heller har bolaget visat att vitesbestämmelserna för område 3 och 4 inte står i rimlig proportion mot de mål som eftersträvas med upphandlingen. Mot bakgrund av vad som framkommit i målen finner förvaltningsrätten att de vitesklausuler, som är aktuella för områdena 3 och 4, inte strider mot proportionalitetsprincipen.

Uppdragets omfattning och entreprenadens gränser

EHB har uppgett att det endast är för en begränsad del av entreprenaden som EHB förbehållit sig rätten att beställa manuell krattning istället för maskinell lövblåsning, nämligen omhändertagandet av löv intill buskar, och att detta framgår av den tekniska beskrivningen i p. T1.122. Vidare har EHB uppgett att det även framgår av p. T1.1 att, i fråga om buskage, alla löv ska tas om hand samt att räfsning ska ske, men att merparten av lövmassorna kan omhändertas maskinellt. Bolaget har inte kommenterat det som EHB anfört om p. T1.122 och T1.1 varför EHB:s påståenden får anses vara riktiga. Mot denna bakgrund har anbudsgivarna haft att räkna med att såväl manuell krattning som maskinell lövblåsning aktualiserats vid utförandet av entreprenaden.

Vidare framgår av p. T.122 att lövhanteringen ska utföras till fast pris. Mot denna bakgrund har inte bolaget visat att det råder oklarheter vad gäller uppdragets omfattning och prissättning vad gäller lövhanteringen. Inte heller har visats att EHB:s rätt att, avseende en begränsad del av lövhanteringen, beställa krattning istället för lövblåsning till ett fast pris medför att det föreligger sådana oklarheter att lämnade priser blir ojämförbara. Med andra ord kan förfrågningsunderlaget inte anses strida mot principerna om transparens eller likabehandling i denna del.

Vidare har bolaget uppgett att det råder stor oklarhet vad gäller entreprenadområdets gränser och uppdragets omfattning i övrigt. Förvaltningsrätten konstaterar att bolaget inte närmare angett på vilket sätt förfrågningsunderlaget, rörande område 3 och 4, är oklart eller otydligt. Således kan bolaget inte anses ha visat att förfrågningsunderlaget, vad gäller uppdragets omfattning och entreprenadens gränser för område 3 och 4, strider mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § LOU eller någon annan bestämmelse i LOU.

ÄTA-arbeten

Den 14 mars 2013 kl. 14.35 ställdes följande fråga i upphandlingen. Är det rätt uppfattat att B kan beställa ÄTA-arbeten av annan när det i gränsdragningslistan står att E är ansvarig för arbetsuppgiften? Frågan besvarades av EHB den 18 mars 2013 kl. 14.10 med ”Ja. SF-delen gäller före gränsdragningslistan.”.

I p. SF2.6 anges bl.a. följande. Med ändring och tillägg till ABFF 12 kap. 2 § 5 ska entreprenören vara skyldig att utföra ÄTA-arbeten, men har ingen exklusiv rättighet att utföra sådana arbeten. Beställaren har rätt att anlita annan entreprenör eller själv låta utföra sådana arbeten utan att entreprenören är berättigad till ersättning för uteblivna ÄTA-arbeten.

Såvitt framgår av p. SF2.6 har den vinnande anbudsgivaren en skyldighet att utföra ÄTA-arbeten, men ingen exklusiv rättighet att utföra dem. Enligt samma p. har EHB rätt att anlita annan leverantör eller själv låta utföra ÄTA-arbeten utan att den vinnande anbudsgivaren erhåller ersättning för uteblivna arbeten. Vidare har inte annat framkommit än att p. UF3.22 och p. SF1.1 ska tolkas så att SF gäller framför gränsdragningslistan, vilket även EHB klargjorde genom svaret på ovan nämnda fråga. Således innebär de hänvisningar till gränsdragningslistan som bolaget gjort inte att förfrågningsunderlaget stipulerar att den vinnande anbudsgivaren ansvarar för ÄTA-arbeten som annan leverantör utför. Inte heller antyder de åberopade delarna i förfrågningsunderlaget att den vinnande anbudsgivaren har ett sådant ansvar. Den logiska och naturliga tolkningen av förfrågningsunderlaget är enligt förvaltningsrättens mening att den vinnande anbudsgivaren endast ansvarar för de ÄTA-arbeten som denne faktiskt utför och får betalt för. Förvaltningsrätten konstaterar dock att förfrågningsunderlaget hade kunnat vara något klarare och tydligare utformat vad gäller ifrågasättande ansvarsfördelning. Mot bakgrund av det som framkommit kan för-

frågningsunderlaget däremot inte anses vara så pass otydligt och oklart att det strider mot någon av principerna om transparens och likabehandling.

Frågor och svar

Förvaltningsrätten konstaterar att enbart det förhållandet att ett stort antal frågor har ställts i en upphandling i sig inte innebär att förfrågningsunderlaget brister i förutsebarhet och tydlighet.

Av utredningen framkommer att EHB flyttat fram sista dagen för att inkomma med anbud från den 25 mars 2013 till den 2 april 2013. Bolaget har anfört att samtliga frågor som inkommit via Kommers har besvarats av EHB innan den angivna svarsdagen gått ut, men att anbudstiden trots detta förlängts. EHB har uppgett att anbudstiden förlängts då vissa frågor besvarats för sent. Bolaget har inte uppgett, än mindre visat, på vilket sätt den förlängda anbudstiden strider mot LOU eller unionsrätten. Inte heller har bolaget visat att den förlängda anbudstiden medfört någon skada eller risk för skada för bolaget. Således kan inte den framflyttade sista dagen för att inkomma med anbud föranleda något ingripande mot upphandlingen.

Bolaget har vidare uppgett att det förelegat en mängd brister vad gäller upphandlingens fråge- och svarsfunktion och hanteringen av frågor och svar. Såvitt framgår av UF3.24 kan frågor, vid sidan av frågefunktionen i Kommers, ställas till EHB:s ombud under anbudstiden. Det har således funnits information i förfrågningsunderlaget om hur frågor kunde ställas under den förlängda anbudstiden. Även om förfrågningsunderlaget hade kunnat vara tydligare genom direkt angivande av kontaktuppgifter till ombud kan förfrågningsunderlagets utformning i denna del inte anses ha medfört att det förelegat någon brist i upphandlingsrättslig mening.

Frågan om EHB kan beställa ÄTA-arbeten av annan har besvarats. Svaret kan inte anses ha varit så oklart och oprecist att det i sig medför att EHB:s

hantering av frågor och svar strider mot LOU eller principerna om transparens och likabehandling. EHB:s övriga svar, avseende område 3 och 4, kan inte heller anses vara oklara och oprecisa på det sätt som bolaget gör gällande. Såvitt framkommit har EHB besvarat samtliga frågor som ställts. Vidare har inte framkommit annat än att frågorna och svaren publicerats och gjorts tillgängliga för leverantörerna inom den tid och på det sätt som förfrågningsunderlaget föreskriver. Bolaget har inte visat att EHB:s hantering av frågor och svar strider mot förfrågningsunderlaget eller någon av de grundläggande principerna som bolaget åberopat. Således kan förvaltningsrätten inte finna att det föreligger några brister i upphandlingen i denna del.

Utvärderings- och svarsmodellerna m.m.

EHB har uppgett bl.a. följande. Resultatet av utvärderingen har inte påverkats av felaktigheterna i svars- och utvärderingsmallarna eller de övriga felaktigheterna bolaget gör gällande. Att resultatet inte påverkats framgår av den jämförande utvärderingen som EHB gjort för områdena 3 och 4. Den jämförande utvärderingen har genomförts utifrån informationen i föreliggande anbudsprislister och i enlighet med de utvärderingsmallar som ingick i förfrågningsunderlaget. Resultatet av den jämförande utvärderingen är att SMS fortfarande offererat lägst pris.

Bolaget har inte invänt mot det som EHB uppgett i denna del varför den jämförande utvärderingen får anses vara korrekt. Mot denna bakgrund påverkas resultatet av utvärderingen inte av de felaktigheter som bolaget har lagt fram. Med andra ord hade bolagets anbud inte vunnit utvärderingen även om utvärderingen hade gjorts med beaktande av de av bolaget påtalade bristerna. Således har bolaget inte lidit skada av brister i upphandlingen. Därför saknas enligt 16 kap. 6 § LOU grund för att ingripa mot upphandlingen p.g.a. de felaktigheter som bolaget åberopat vad gäller utvärderings- och svarsmodellerna och utvärderingen i övrigt.

Sammanfattning

Med hänsyn till vad som framkommit i målen har bolaget inte visat att det föreligger förutsättningar enligt 16 kap. 6 § LOU för att ingripa mot upphandlingen. Därför ska ansökan avslås vad gäller områdena 3 och 4.

Anbudsområde 5

Transparensprincipen

En av de grundläggande principerna för offentlig upphandling är principen om öppenhet eller den s.k. transparensprincipen. Av denna princip följer bl.a. att en anbudsgivare ska kunna utläsa ur förfrågningsunderlaget vad som krävs för att tilldelas ett upphandlingskontrakt. Detta förutsätter att det finns ett klart och tydligt förfrågningsunderlag som ger vägledning i vad den upphandlande enheten tillmäter betydelse vid upphandlingen, se rättsfallet RÅ 2002 ref. 50. Ett ytterligare uttryck för transparensprincipen är att den information som lämnas i underlagen till anbudsgivarna måste vara transparent, C-19/00, SIAC p. 43.

Bolaget har gjort gällande att EHB lämnat motstridiga och icke transparenta uppgifter om entreprenadens omfattning i förfrågningsunderlaget. Av den tekniska beskrivningen framgår att snöröjning och halkbekämpning även ska avse gångvägar, trottoarer och parkeringsplatser. Emellertid framgår inte detta av de ortofotografier som ingår i underlaget och som hänvisats till i upphandlingsföreskrifterna och de särskilda föreskrifterna.

EHB:s inställning är att samtliga handlingar i upphandlingen är transparenta. EHB bekräftar att snöröjning och halkbekämpning av gångvägar, trottoarer och parkeringsplatser inkluderas i uppdragets omfattning och vidhåller att detta framgår av handlingarna, såväl av ortofotografier som bifogats som av övriga handlingar.

Av SF1.1 och UF3.22 framgår under rubriken "Ritningar och objekts- och mängd förteckning" att ortofotografier av fastigheter utgör en del av upphandlingsunderlaget.

Förvaltningsrätten konstaterar att det såväl av gränsdragningslistan (T1.21 och T1.22) som den tekniska beskrivningen under rubriken "Snöröjning och halkbekämpning" framgår att gångvägar, trottoarer och parkeringsplatser geografiskt ingår i uppdragets omfattning.

Till styrkande av uppgiften om att underlagen inte är transparenta har bolaget inkommit med markerade kopior av ortofotografierna för att visa att gångvägar, trottoarer och parkeringsplatser i flertalet fall faller utanför upphandlande myndighets ursprungsmarkeringar.

EHB har inte invänt mot bolagets markeringar på dessa kopior utan vidhåller fortfarande att underlaget i upphandlingen är transparent.

Det är i målen ostridigt att till fastigheterna tillhörande gångvägar, trottoarer och parkeringsplatser ingår i upphandlingsunderlaget. Förvaltningsrätten konstaterar att EHB inte har uttalat sig eller invänt mot bolagets påståenden om ifrågavarande brister i underlaget. Med hänsyn till att det är ostridigt vad som ska ingå i uppdraget finner förvaltningsrätten att bolaget har visat att den information om gränser gällande trottoarer, gångvägar och parkeringsplatser som framgår av ortofotografierna inte geografiskt sammanfaller med vad som anges i gränsdragningslistan och i den tekniska beskrivningen.

Enligt förvaltningsrättens bedömning har underlagen i upphandlingen inte varit tillräckligt transparenta för att anbudsgivarna skulle kunna skapa sig en reell uppfattning om uppdragets omfattning. Förfrågningsunderlaget brister därmed ifråga om transparens. Till följd av att innehållet i underla-

get är motstridigt om uppdragets geografiska omfattning har anbudsgivarna hindrats från att formulera konkurrenskraftiga anbud. Det är därmed visat att bolaget har lidit skada i upphandlingen. Det föreligger därmed skäl för ingripande i enlighet med 16 kap. 6 § LOU.

Felet i upphandlingen härrör ur förfrågningsunderlaget och avser därmed det konkurrensuppsökande skedet. Detta medför att upphandlingen, i den del som avser område 5, ska göras om. Ansökan ska därmed bifallas på så sätt att upphandlingen beträffande upphandlingsområde 5 ska göras om. Vid denna utgång saknas anledning att pröva de av bolaget i övrigt anförda grunderna beträffande ifrågavarande upphandlingsområde.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV 3109/1A LOU)

Klas Innerstedt

rådman

Målen har handlagts av Anderz Eriksson och Kristine Nilsson.

SVERIGES DOMSTOLAR

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Stockholm.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagandet för offentlig part räknas från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagandet infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nås för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

I mål om överprövning enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling eller lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster får avtal slutas innan tiden för överklagande av rättens dom eller beslut har löpt ut. I de flesta fall får avtal slutas när tio dagar har gått från det att rätten avgjort målet eller upphävt ett interimistiskt beslut. I vissa fall får avtal slutas omedelbart. Ett överklagande av rättens avgörande får inte prövas sedan avtal har slutits. Fullständig information finns i 16 kapitlet i de ovan angivna lagarna.

Behöver Ni fler upplysningar om hur man överklagar kan Ni vända Er till förvaltningsrätten.